

Šilova, A. I. 1976 — Chironomidy Rybinskiego wodochrani-
liśca — Nauka, Leningrad, ss. 250.

Prezentowana praca znanej radzieckiej specjalistki — systematyka i ekologia owadów rodziny *Chironomidae* jest cenną pozycją monograficzną niezwykle ważnych organizmów bentosowych. Dotyczy zbiornika zaporowego, który powstał na

rzece Wołdze w 1941 r. Oparta jest na wieloletnich materiałach badań autorki nad biologią i systematyką *Chironomidae*.

W przedmowie autorka podkreśliła szczególne znaczenie tych zwierząt w bioce-nozie dna, stanowiących w Zbiorniku Rybińskim ponad 50% fauny dennej. Omówiła kolejne rozdziały książki oraz uzasadniła potrzebę szczegółowego opracowania klu-cha do *Tanytarsini*. Z 33 gatunków tego plemienia znalezionych na obszarze Związku Radzieckiego 20 wykazała po raz pierwszy, a 13 innych znano dotychczas z jednego lub dwu stanowisk. Dzięki materiałom z innych regionów Związku Radzieckiego i danym z literatury przedstawiła nowe opisy diagnostyczne larw, poczwerek i form dorosłych (samców) oraz zestawiała w odpowiednie tablice.

Wstęp zawiera krótką historię badań ochotkowatych Zbiornika Rybińskiego.

W pierwszym rozdziale „Materiał i metodyka” autorka na podstawie własnych badań (zebranych w zbiorniku próbek i przeprowadzonych hodowli) omówiła metody zbierania i konserwacji larw, poczwerek i imago, sposoby hodowli w fazach prei-maginalnych do owada dorosłego oraz sposoby preparowania. Stwierdziła, że naj-cenniejsze rezultaty otrzymuje się podczas pełnego cyklu hodowlanego od jaja do owada dorosłego. Metoda ta jest jednakże niezwykle trudna. Metody preparowania i przygotowywania stałych preparatów wszystkich stadiów rozwojowych przyjęła w zasadzie za Černovskim (1949), Schlee (1966) i Pankratovą (1970).

Rozdział „Systematyka plemienia *Tanytarsini*” stanowi zasadniczą część syste-matyczną pracy. Zawiera charakterystykę morfologiczną samców, poczwerek i larw 33 gatunków należących do siedmiu rodzajów. Charakteryzując plemię *Tanytarsini* autorka podkreśliła trudności przy oznaczaniu i omówiła dotychczasowe diagnosti-ki nie zawsze oparte na właściwych cechach. Mając do dyspozycji materiał ze wszystkich zbiorników Związku Radzieckiego i obszerną literaturę przedmiotu, przedstawiła pełną diagnozę plemienia, przy czym podobnie jak w innych pracach podzieliła go na dwa podplemienia: *Tanytarsini* jako grupę prymitywniejszą, ale liczną, i *Stempellini*, grupę bardziej wyspecjalizowaną, ale znacznie mniej liczną. Szczegółową charakterystykę obu podplemion oparła na budowie form dorosłych (samców), poczwerek i larw. U larw *Stempellini* zwróciła uwagę na konwergencyj-ne związki w budowie głowy, segmentów tułowia oraz domków z larwami chruś-cików. Interesujące są zwłaszcza spostrzeżenia dotyczące budowy szczecinek tuło-wiowych sternitów, które przypominają wyrostki skrzelowe chruś-cików. Charakte-rystyczne są również domki, różne u różnych gatunków. Na podstawie złożonej diagnozy form dorosłych wynika, że autorka oparła się na innych cechach niż Goetghebuer (1937), który w zasadzie dał podbudowę do podziału podrodziny *Chiro-nominae* na *Chironomini* i *Tanytarsini*. Rozdział kończy klucz do oznaczania gatun-ków obu podplemion.

Kolejny rozdział omawia biologię całej rodziny *Chironomidae*. Przytoczono cały zestaw faunistyczny, rozmieszczenie, wiadomości o diapauzie, rójkach, fenologii i liczbie generacji masowych gatunków. Przedstawiła szczegółową charakterystykę ekologiczną wszystkich 168 gatunków *Chironomidae* oznaczonych w Zbiorniku Ry-bińskim, opierając się zarówno na badaniach własnych, jak i innych autorów. Cha-rakterystyka ta obejmuje występowanie w Zbiorniku Rybińskim (z zaznaczeniem stadium rozwojowego), ogólne cechy ekologiczne gatunku, występowanie w innych zbiornikach Związku Radzieckiego jak i poza jego granicami — 108 gatunków *Chiro-nominae* (75 — *Chironomini*, 33 — *Tanytarsini*), 34 gatunki *Orthocladinae* oraz 26 gatunków *Tanypodinae*. W zakończeniu autorka przedstawiła zestawienie gatunków określonych wg larw przez Černovskiego (1949) oraz form dorosłych przez Goetghe-buera (1936—1954), Brundina (1956), Fittkaua (1962) oraz Reissa i Fittkaua (1971).

Książka ilustrowana jest licznymi rysunkami szczegółów morfologicznych po-szczególnych stadiów rozwojowych *Tanytarsini* oraz mapami rozmieszczenia poszcze-gólnych gatunków *Chironomidae* w Związku Radzieckim.

Jest to praca niezwykle cenna dla wszystkich zajmujących się makrobentosem. Autorka reprezentuje jeden z największych ośrodków hydrobiologii Związku Radzieckiego — Instytut Biologii Wód Śródlądowych AN w Boroku, który dostarczył już wielu wartościowych opracowań monograficznych.

Edward Krzyżanek